

Kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning

I Socialstyrelsens författningssamling (SOSFS) publiceras myndighetens föreskrifter och allmänna råd.

- Föreskrifter är bindande regler.
- Allmänna råd innehåller rekommendationer om hur en författning kan eller bör tillämpas och utesluter inte andra sätt att uppnå de mål som avses i författningen.

Socialstyrelsen ger årligen ut en förteckning över gällande föreskrifter och allmänna råd.

SOSFS kan laddas ned eller beställas via

webb: www.socialstyrelsen.se/publikationer
e-post: publikationsservice@socialstyrelsen.se
fax: 035-19 75 29

ISSN 0346-6019 Artikelnr 2014-3-19

Tryck: Edita Bobergs 2014

Socialstyrelsens allmänna råd om kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning;

**SOSFS
2014:2 (S)**

Utkom från trycket
den 8 april 2014

beslutade den 11 mars 2014.

I dessa allmänna råd ges rekommendationer till stöd för tillämpningen av bestämmelserna i 3 kap. 3 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453), SoL, om personal med lämplig utbildning och erfarenhet och i 6 § andra stycket lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, om personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad ska kunna ges.

Tillämpningsområde

Dessa allmänna råd gäller för den personal som i sin yrkesutövning ger personer med funktionsnedsättning stöd, service eller omsorg efter beslut

enligt 4 kap. 1 och 2 §§ SoL om

- hemtjänst,
- boendestöd,
- bostad med särskild service, eller
- sysselsättning eller dagverksamhet

enligt 9 § LSS om

- biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken,
- ledsagarservice,
- avlösarservice i hemmet,
- korttidsvistelse utanför det egna hemmet,
- korttidsstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov,

- bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet,
- bostad med särskild service för vuxna, eller
- daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig

enligt 51 kap. 2 och 3 §§ socialförsäkringsbalken om

- personlig assistans med assistansersättning.

Om en person med funktionsnedsättning själv har utsett sin personliga assistent, gäller endast de allmänna råden under rubriken ”Personlig assistent utsedd av den enskilde”.

De allmänna råden gäller inte för personal som

- i sin yrkesutövning i socialtjänstens omsorg om personer med funktionsnedsättning eller i verksamhet enligt LSS huvudsakligen utför andra arbetsuppgifter än de som omfattas av första stycket,
- arbetar i socialtjänstens omsorg om äldre och omfattas av Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2011:12) om grundläggande kunskaper hos personal som arbetar i socialtjänstens omsorg om äldre, och
- enligt 4 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659) har legitimation eller särskilt förordnande att utöva ett visst yrke i hälso- och sjukvården.

De allmänna råden gäller inte heller för praktikanter eller frivilligarbetare.

Utbildning

Den som ska arbeta med stöd, service eller omsorg till personer med funktionsnedsättning kan uppnå kunskaper och förmågor i enlighet med dessa allmänna råd genom

- godkända kurser om 1 100 poäng i de programgemensamma ämnena i vård- och omsorgsprogrammet samt 100 poäng i friskvård och hälsa, 100 poäng i socialpedagogik och 100 poäng i specialpedagogik 2 inom programfördjupning för yrkesutgång funktionshindersområdet,
- godkända kurser om 1 100 poäng i de programgemensamma ämnena i vård- och omsorgsprogrammet samt 200 poäng i psykiatri 2 och 100 poäng i samhällsbaserad psykiatri inom programfördjupning för yrkesutgång psykiatri,
- godkända kurser om 700 poäng i de programgemensamma ämnena i barn- och fritidsprogrammet, 300 poäng inom inriktningen socialt arbete samt 100 poäng i grundläggande vård och omsorg, 100 poäng i specialpedagogik 1, 100 poäng i specialpedagogik 2 och

100 poäng i entreprenörskap för yrkesutgång stöd och service inom funktionshindersområdet, eller

- någon annan motsvarande utbildning.

Personal som inte har behörighet att studera ämnet svenska eller svenska som andraspråk på programgemensam nivå kan uppnå förmågan att förstå, tala, läsa och skriva svenska i enlighet med dessa allmänna råd genom godkänd kurs i det gymnasiegemensamma ämnet svenska eller svenska som andraspråk eller genom någon annan motsvarande utbildning.

Kunskaper och förmågor motsvarande gymnasienivå

Den personal som omfattas av dessa allmänna råd bör som minst ha följande kunskaper och förmågor.

Grundläggande värden

- kunskap om de övergripande målen enligt SoL och LSS samt förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet
- kunskap om FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- kunskap om FN:s konvention om barnets rättigheter

Regelverk

- kunskap om regelverket på socialtjänstens område, inklusive LSS, som rör personer med funktionsnedsättning, t.ex. skyldigheten att medverka till god kvalitet enligt 14 kap. 2 § SoL och 24 a § LSS, rapporteringsskyldigheten enligt 14 kap. 3 § SoL och 24 b § LSS samt anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL
- kunskap om annan relevant lagstiftning, t.ex. om hälso- och sjukvård, offentlighet och sekretess, vårdnadshavare, god man och förvaltare, socialförsäkring, diskriminering, livsmedel, smittskydd och arbetsmiljö
- förmåga att dokumentera sitt eget arbete enligt lagar och andra författningar

Förhållningssätt och bedömningsförmåga

- kunskap om människors levnadsvillkor samt olika förutsättningar och behov
- kunskap om livets olika faser såsom barndom, ungdom, vuxenliv och ålderdom
- kunskap om den enskildes rätt till självbestämmande, integritet och inflytande enligt 1 kap. 1 § och 3 kap. 5 § SoL samt 6 § LSS

- förmåga att utforma ett individuellt stöd tillsammans med den enskilde
- förmåga att bemöta den enskilde på ett respektfullt sätt
- förmåga att granska, analysera och bedöma sitt eget arbete och på så sätt kunna medverka till insatser av god kvalitet
- förmåga att bedöma när någon annan kompetens än den egna behövs
- kunskap om hur ett säkerhetsfrämjande arbetssätt kan förebygga olyckor och skador samt förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet

Kommunikation

- kunskap om kommunikation och dess betydelse
- kunskap om alternativa kommunikationssätt samt hjälpmedel för kommunikation
- förmåga att anpassa kommunikationen till olika situationer och till olika individers förutsättningar och behov
- förmåga att kommunicera med den enskildes legala ställföreträdare, vårdnadshavare och närstående
- förmåga att kommunicera med personer ur olika yrkesgrupper
- förmåga att förstå, tala, läsa och skriva svenska

Funktionsnedsättningar och dess konsekvenser

- kunskap om funktionsnedsättningar och kombinationer av sådana nedsättningar
- kunskap om hur funktionsnedsättningar kan påverka människors levnadsvillkor och delaktighet i samhället

Hälsa

- kunskap om betydelsen av fysisk aktivitet samt social och mental stimulans för människors hälsa och välbefinnande
- kunskap om vilken betydelse mat och näring har för människors hälsa och välbefinnande
- förmåga att stödja den enskilde i ett levnadssätt som förebygger ohälsa
- kunskap om hur hjälpmedel och en anpassad miljö kan bidra till ökad självständighet och ökat självbestämmande för den enskilde
- kunskap om ett habiliterande och ett rehabiliterande arbetssätt samt förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet
- kunskap om hälsoproblem som ofta förekommer i kombination med vissa funktionsnedsättningar

- kunskap om vanligt förekommande läkemedel och läkemedelsanvändning hos personer med funktionsnedsättning
- kunskap om att förhindra smitta och smittspridning

Personlig omsorg

- kunskap om hur man kan stödja och hjälpa den enskilde i samband med personlig hygien, inklusive munvård, samt förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet
- kunskap om hur man kan stödja och hjälpa den enskilde med av- och påklädning, förflyttning och att äta och dricka samt förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet

Social gemenskap och sysselsättning

- kunskap om hur lek, sysselsättning och arbete kan främja full delaktighet i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor
- förmåga att stödja och stimulera den enskilde att delta i samhällets gemenskap utifrån hans eller hennes individuella behov och önskemål
- förmåga att stödja den enskilde i samband med informella och formella kontakter

Aktiviteter i vardagen

- förmåga att stödja den enskilde att planera och genomföra aktiviteter i vardagen
- förmåga att stödja den enskilde att sköta sitt hem med respekt för hans eller hennes vilja och behov
- kunskap om matlagning och förmåga att tillsammans med den enskilde tillaga måltider

Fortbildning

Personalen bör vid behov få fortbildning och handledning i syfte att upprätthålla de kunskaper och förmågor som anges i dessa allmänna råd. Personalen bör även få möjlighet att följa kunskapsutvecklingen på området.

Personlig assistent utsedd av den enskilde

Om en person med funktionsnedsättning själv har utsett sin personliga assistent, bör assistenten som minst ha

- kunskap om de övergripande målen enligt LSS samt förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet,
- kunskap om FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning,

- kunskap om regelverket enligt LSS, t.ex. skyldigheten att medverka till god kvalitet enligt 24 a § LSS, rapporteringsskyldigheten enligt 24 b § LSS samt anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL,
- kunskap om den enskildes rätt till självbestämmande, integritet och inflytande enligt 6 § LSS, och
- förmåga att dokumentera sitt eget arbete enligt lagar och andra författningar.

Den personliga assistenten bör vid behov få fortbildning och handledning för att kunna utföra sitt arbete med utgångspunkt i den enskildes behov och önskemål.

Socialstyrelsen

LARS-ERIK HOLM

Marcus Nydén